

Kommunernas kulturarvsarbete 2008-2010

Sammanfattning

Under de tre åren 2008-2010 har kommunernas kulturarvsarbete utvecklats och rört sig framåt mot mer samordning, större tillgänglighet och delaktighet. En tydlig trend är en ökad vilja och medvetenhet att stärka hela kulturarvsfältet och få med även det kulturarvsarbete som görs av frivilligkrafter.

Mycket av arbetet handlar om att synliggöra det kulturarv man har ute i kommunerna, men det handlar också om att bereda väg för att levandegöra kulturarvet och använda det för att göra den egna kommunen mer attraktiv. Både för de egna invånarna och för turister.

Även om mycket har hänt och flera kommuner jobbar mer strategiskt med exempelvis planer, program, projekt så finns mycket mer att göra. Här finns en tydlig vilja från kommunerna att jobba mer över kommungränserna och knyta sig närmare regionala initiativ.

Inledning

När det regionala kulturarvsprogrammet skrevs gjordes det utifrån i första hand ett regionalt perspektiv och utan att vi hade någon egentlig dokumentation från kommunerna att tillgå. Det fanns då två kommunala kulturarvsprogram, ett i Kinda och ett i Ödeshög. Situationen 2010 ser annorlunda ut. Ytterligare två kommuner; Mjölby och Söderköping har gjort kulturarvsprogram som tagits även politiskt och som stakar ut kommunernas vilja och inriktning inom kulturarvsfältet. Flera andra kommuner, som exempelvis Åtvidaberg, har aviserat att de är på gång. I Linköping har man dragit upp vissa riktlinjer för sitt arbete etc. Med detta i ryggen kan vi vid nästa omskrivning göra det utifrån en annan position och med en starkare koppling till kommunerna.

Här nedan gör vi en kort beskrivning av hur vi uppfattat kulturarvsarbetet ute i kommunerna utifrån de fyra målområden som gällt för perioden 2008-2010. Beskrivningen bygger på intervjuer och besök, men också utifrån de aktiviteter som skett under perioden.

Att stärka det lokala kulturarvsarbetet

Arbetet med att stärka det lokala kulturarvsarbetet har alltså kommit igång till viss del i kommunerna, men man behöver hjälp och stöttning. Företrädare för kommunerna har i våra samtal yttrat hur viktigt det är att man känner regionalt stöd och att man också gärna samarbetar med andra kommuner för att känna att man är på rätt väg. Det är viktigt när man träffar andra lokala företrädare i de egna kommunerna, men också för att kunna motivera kulturarvets betydelse vid tilldelning av medel. Här har möten på plats, regionala initiativ, konkreta projekt stor betydelse.

I vissa kommuner finns fungerande nätverk där man samlar kulturarvsaktörerna, mer eller mindre regelbundet. I Motala exempelvis träffas alla museer och hembygdsföreningar ett par gånger per år. Kommunen är då sammankallande. I Vadstena träffas kommunen alla kulturföreningar som får bidrag regelbundet. I Mjölby har den grupp som tillsammans arbetat fram deras kulturarvsprogram valt att träffas en gång per halvår för att man sett att just de regelbundna mötena i sig skapar nätverk och stärker det lokala kulturarvsarbetet. Även i Åtvidaberg har arbetet med att ta fram ett kommunalt kulturarvsprogram bidragit till att skapa nya nätverk och mötesplatser där kulturarvsfrågorna står främst på agendan. I Ydre ställer man upp med lokaler för bland annat den livaktiga föreningen ”Andrew Petersonsällskapet”. Oftast är det så att kommunen ser att man har ett ansvar att just samordna aktörerna i den egna

kommunen, men man är medveten om att mycket av arbetet egentligen sker i föreningar, av privatpersoner eller andra aktörer. Kommunen ger också i många fall verksamhetsbidrag till vissa föreningar men här ser bilden olika ut från kommun till kommun.

Att skapa långsiktiga och gemensamma digitala lösningar

När det gäller digitaliseringen av kulturarvsmaterial ute i kommunerna så har den kommit igång, men samordningen är ganska svag. I vissa fall, som i Söderköping har man från kommunens sida tagit initiativ och med hjälp av bland annat arbetsmarknadsmedel verkat för att material digitaliserats och tillgängliggjorts. Här har kommunens egna hemsidor också varit fönster för en del av det som man vill berätta om sitt eget kulturarv. I Boxholm finns "Krafttaget" som är en förening som digitaliserar och tillgängliggör områdets historia med kommunens goda minne. Ofta uttrycks hur viktigt det är att man kommer vidare med digitalisering och tillgängliggörande, men att man helt enkelt inte haft kompetens och resurser för att driva frågorna. Även här välkomnar man initiativ utifrån. Gemensamma projekt där man helst arbetar långsiktigt efterfrågas.

Att skapa fungerande samarbete kring kulturarvspedagogiken

I kommunerna lyfter man ofta fram vikten av att ha med barn och unga i kulturarvsarbetet. I Söderköping har mycket av deras framgångsrika medeltidssatsning haft utgångspunkten att det ska fungera för barn. I Åtvidaberg är målsättningen att alla aktiviteter ska vara inriktade mot och fungera för barn och ungdomar. I Kinda arbetar man medvetet mot skolan för att stärka känslan för den egna lokala historien. Här anordnar man bland annat bussresor för eleverna i den egna historien. Man samlar lärare för vidareutbildning i Kindas kulturarv. Mycket arbete mot barn och unga sker också av exempelvis hembygdsföreningar utan att kommunen alls är inblandad. Upplevelsedagar där eleverna får leva "som under mormors tid" eller liknande är ganska vanligt. Även inom kulturarvspedagogiken skiljer det sig mycket från kommun till kommun. Och även här välkomnar man idéer och initiativ där man kan hänga på.

Att stärka och utveckla samarbetet kring kulturarvsturism

Det finns ett uttalat intresse för kulturarvsturism i Östergötlands kommuner. Man ser det som ett sätt att stärka den egna kommunen och identiteten såväl internt som externt. Här påpekar man ofta att kulturarvet är kanske det viktigaste vi har att visa upp. I vissa kommuner ligger också kultur och turismfrågorna under samma ansvarsområde. På en del håll tycks man ha lyckats ganska bra vad gäller samordning och satsning. I till exempel Söderköping har en medveten och långsiktig satsning på medeltidsturism lett till att man kan förverkliga drömmen om ett "medeltidscentrum". I Norrköping har ett samarbete mellan kommunen och ideella föreningar påbörjats kring Himmelstalunds hällristningsområde.

Här trevar sig emellertid de flesta fram. Initiativet kommer ofta från privata entreprenörer som ibland har förväntningar på att kommunen "ska göra mer". I flera av de mindre kommunerna signalerar man att man behöver draghjälp utifrån. Man välkomnar samarbeten över kommungränserna. I Ödeshög och Vadstena har just en sådan gemensam satsning kallad "Tidernas landskap" genomförts. Birger jarlåret 2010 är en annan sådan bredare satsning.